

Türkiye'de Çocuk İhmali ve İstismarı: Öğretmen Farkındalığına İlişkin Tezlerin Bibliyometrik Analizi

Child Neglect and Abuse in Türkiye: Bibliometric Analysis of Theses on Teacher Awareness

Ömer BÜBER^{1a}

^aSakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Türkiye
ORCID: 0000-0001-9295-3789
obuber11@gmail.com

Sarenur BEYENAL^b

^bSakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, Türkiye
ORCID: 0000-0001-5312-876X
beyenalsarenur@gmail.com

Hatice OKSAL^c

^cSakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye
ORCID: 0000-0003-1685-4468
haticeoksal@gmail.com

Anahtar

Kelimeler:

1. Öğretmen,
2. Çocuk,
3. İhmali,
4. İstismar,
5. Bibliyometri

Öz

Çocuk ihmali ve istismarı, çocuğun fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen ve dünyanın her yerinde görülebilen halk sağlığı sorunudur. Öğretmenler çocuk ihmal istismarının tespit edilmesinde ve adli bildiriminde önemli rol oynamaktadırlar. Bu çalışmada, 2008-2024 yılları arasında Türkiye’de çocuk ihmal istismar konusunda öğretmenleri kapsayan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu araştırma, tanımlayıcı nitelikte bir tarama çalışmasıdır ve bibliyometrik analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “öğretmen, çocuk istismarı, çocuk ihmali, istismar, ihmal, farkındalık ve bilgi düzeyi” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. Örneklemenin öğretmenler veya öğretmen adaylarından oluşması ve tezlerin açık erişimli olması, çalışmaya dahil edilme kriterleri olarak belirlenmiştir. Bu kriterlere uygun toplam 54 tez, araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Bu çalışma da tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde, nicel desende ve tanımlayıcı tipte olduğu tespit edilmiştir. Tezlerin yarısından fazlasında bir ölçüm aracı kullanılmıştır. En yaygın kullanılan ölçeğin “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği” olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların büyük çoğunluğu çocuk ihmal ve istismarı konusunu bütüncül bir yaklaşımla ele alırken, daha az sayıda da olsa fiziksel, cinsel ve duygusal istismara odaklanan tezler bulunmaktadır. Çalışmaların ağırlıklı olarak okul öncesi öğretmenlerini kapsadığı tespit edilmiştir. Araştırma çocuk ihmal istismarı konusunda öğretmenler üzerinde yapılan çalışmaların önemli olduğunun altını çizmektedir. Eğitim fakültelerinin tamamında, çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar desteklenmelidir.

Keywords:

1. Teacher,
2. Child,
3. Neglect,
4. Abuse
5. Bibliometric

Abstract

Child neglect and abuse is a global public health problem that negatively affects the physical and psychosocial development of children and is seen all over the world. Teachers play an important role in the detection and forensic reporting of child neglect and abuse. In this study, a bibliometric analysis of postgraduate theses on child neglect and abuse

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

involving teachers in Türkiye between 2008-2024 was conducted. This research is a descriptive survey study and was conducted by bibliometric analysis method. The National Thesis Centre database was searched with the keywords 'teacher, child abuse, child neglect, abuse, neglect, awareness and knowledge level. The inclusion criteria were that the sample consisted of teachers or pre-service teachers and that the theses were open access. A total of 54 theses that met these criteria constituted the sample of the study. In this study, it was determined that the majority of the theses were master's level, quantitative in design and descriptive in type. In more than half of the theses, one measurement tool was used. It was determined that the most commonly used scale was the "Scale for Diagnosing the Symptoms and Risks of Child Abuse and Neglect". While the majority of the studies addressed the issue of child abuse and neglect with a holistic approach, there are fewer theses focusing on physical, sexual and emotional abuse. It was determined that the studies mainly involved preschool teachers. The study underlines the importance of studies on child neglect and abuse on teachers. In all faculties of education, studies to increase awareness of child neglect and abuse should be supported.

Geliş Tarihi:
29.11.2024
Kabul Tarihi:
05.01.2025
Yayın Tarihi:
30.06.2025

Atıf: Büber, Ö., Beyenal, S., ve Oksal, H. (2025). Türkiye’de çocuk ihmali ve istismarı: öğretmen farkındalığına ilişkin tezlerin bibliyometrik analizi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-18. <https://doi.org/10.60107/maunef.1593248>

Citation: Büber, Ö., Beyenal, S., & Oksal, H. (2025). Child neglect and abuse in Türkiye: Bibliometric analysis of theses on teacher awareness. *MAUN Journal of Education*, 5(1), 1-18. <https://doi.org/10.60107/maunef.1593248>

Giriş

Çocuk ihmali ve istismarı (Çİİ), çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimini negatif etkileyen her türlü kötü muamele biçimini ifade etmektedir. Literatürde Çİİ fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal olmak üzere dört ana başlık altında incelenmektedir (Büber vd., 2024; Yıldırım Sarı vd., 2016). Çocuğa yönelik kasıtlı olarak gerçekleştirilen fiziksel zarar verme davranışları, vurma, yakma, tokat atma, itme, sarsma, ısırma gibi doğrudan fiziksel müdahaleleri ve çeşitli araçlarla zarar vermeyi içermektedir (Pekdoğan, 2016). Çocuğa yönelik aşağılama, küfretme, korkutma, yanıltma, tehdit etme, sindirme gibi psikolojik baskı oluşturan davranışlar veya duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etme gibi ihmaller, duygusal istismar olarak nitelendirilmektedir (Türkkan vd., 2021). Cinsel istismar çocuğun yetişkin veya bir başka çocuk tarafından cinsel içerikli eylemlere maruz bırakılması olarak tanımlanmaktadır (Oksal vd., 2024). Bu eylemler dokunma içeren (penetrasyon, interfemoral vb.) veya içermeyen (teşhircilik, cinselliği çağrıştıran konuşmalar vb.) olarak ikiye ayrılmaktadır. İhmal, çocuğun bakımından sorumlu olanların, çocuğun temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını sürekli veya kasıtlı olarak karşılamaması durumudur (Tıraşçı ve Gören, 2007). Bu ihtiyaçlar, barınma, beslenme, güvenlik ve hijyen gibi temel gereksinimlerin yanı sıra sevgi, ilgi ve kabul görme gibi duygusal ihtiyaçları da kapsamaktadır.

Küresel çapta yaygınlık çalışmaları 2-17 yaş aralığında yaklaşık 1 milyar çocuğun Çİİ’ye maruz kaldığını tahmin etmektedir (Hillis vd., 2016; Moss vd., 2023; Nation vd., 2023). Almanya, Hollanda ve İngiltere’de yapılan araştırmalara göre, Çİİ yaygınlığı her 1.000 çocuktan ortalama 11,1’dir (Pirdehghan vd., 2015; Stoltenborgh vd., 2013). Türkiye’de UNICEF’in (2010) aile içi şiddet konulu araştırmasında ise çocukların %43’ünün fiziksel, %51’inin duygusal ve %3’ünün cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir.

Çİİ, kısa ve uzun vadede çocuklarda fiziksel ve psikososyal açıdan ciddi ve kalıcı olumsuz etkilere neden olabilmektedir. İç organ yaralanmaları, kafa travmaları, yanıklar, sinir sistemi hasarları, kırıklar, sakatlıklar, göz yaralanmaları, cinsel sağlık sorunları ve ölüm

Çİİ'nin en travmatik sonuçları arasındadır (İmdat Derneği, 2021). Dahası Çİİ mağdurlarında yeme bozuklukları, riskli davranışlar (alkol/madde kötüye kullanım, intihar, evden kaçma vb.), düşük akademik başarı, okul uyumsuzluğu, okuldan kaçma, öfke problemleri ve depresyon olmak üzere pek çok sorun görülmektedir (Gilbert vd., 2009; Juvonen ve Graham, 2014; Karal ve Atak, 2022; Sever ve Allahverdi, 2023; Zoroğlu vd., 2001)

Aile baskısı, toplumsal damgalanma korkusu, tehdit ve şantaj, eğitim eksiklikleri, istismarın ne olduğunu tam olarak anlamama veya düşük farkındalık seviyeleri gibi faktörlerden dolayı ihmal istismar durumu uzun süre gizli kalabilmektedir (Easton vd., 2014; Lemaigre vd., 2017). Bu unsurlar, çocukların yaşadıkları istismarı bildirmelerini engelleyerek durumun fark edilmesini ve müdahalenin yapılmasını zorlaştırabilir. Çocukların aile dışındaki en fazla vakit geçirdiği yerler olan eğitim kurumları, çocuk istismarının tespiti ve müdahalesi açısından ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, öğretmenlerin çocuklarda fiziksel işaretleri (örneğin, morluklar veya yara izleri), davranış değişikliklerini ve akademik başarıdaki düşüşleri tanımlayabilmesi, çocukla etkili iletişim kurarak çözüm sürecini başlatmaları için önemli bir fırsat sunmaktadır (Bülbül vd., 2019; Sağır ve Gözler, 2013; Turhan vd., 2024; Yaşar ve Şenol, 2015). Bu nedenle literatürde, öğretmenlerin Çİİ farkındalık seviyelerini ve risk tanıma becerilerini inceleyen araştırmalar (Kenny, 2004; Yıldız vd., 2017), bu alanın önemini vurgulamakta ve literatürde giderek artan bir ilgi görmektedir.

Türkiye'de mevcut literatürde öğretmenlerin; çocuk haklarına yaklaşımları (Yılmaz, 2023), güçlendirme çalışmaları (Yorulmaz, 2023), öz yeterlilik düzeyleri (Duman ve Taş, 2024) ve iyi oluş halleri (Doğan ve Culha, 2023) gibi konular üzerine çeşitli bibliyometrik araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak öğretmenlerin Çİİ konusundaki farkındalıklarının ele alınmaması, bu alandaki önleyici müdahalelerin ve eğitim politikalarının etkinliğini sınırlayabilecek önemli bir boşluğu işaret etmektedir. Çİİ, çocukların gelişimini ve yaşamlarını ciddi şekilde etkileyen, aynı zamanda toplumsal açıdan uzun vadeli sonuçlara yol açan kritik bir sorundur. Ailelerinden sonra çocukların en çok vakit geçirdiği kişiler olan öğretmenler, Çİİ'nin erken tespitinde ve adli bildirimlerin yapılmasında önemli rollere sahiptirler. Bu sebeple, öğretmenlerin Çİİ konusundaki farkındalıklarının yüksek olması, bu sorunun erken tespiti ve önlenmesine yönelik çabaları destekleyen önemli bir unsurdur. Ancak, literatür incelendiğinde, öğretmenlerin Çİİ konusundaki farkındalık düzeylerinin Türkiye'deki durumunu ele alan bibliyometrik analiz çalışmalarına rastlanmamıştır. Bu çalışma, öğretmenlerin Çİİ'ye yönelik farkındalık düzeylerinin mevcut durumu hakkında bilgi sunarken literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Türkiye'de Çİİ konusunda öğretmenler ve öğretmen adaylarını kapsayan lisansüstü tezlerin bibliyometrik açıdan incelenmesi, bu çalışmanın temel amacıdır. Bu doğrultuda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmaktadır:

Çocuk ihmal ve istismarı açısından;

- 1- Lisansüstü tezlerin yıllara, yayımlandıkları üniversitelere, konu alanlarına ve akademik düzeylere (yüksek lisans veya doktora) göre dağılımı nasıldır?
- 2- Lisansüstü tezlerde sıklıkla hangi araştırma yöntemleri, veri toplama araçları (ölçekler) kullanılmıştır?
- 3- Tezlerde örneklem grubuna dahil edilen öğretmenler veya öğretmen adaylarının branşları nelerdir?

- 4- Lisansüstü tezlerde çocuk ihmali ve istismarının hangi türlerine daha çok yer verilmiştir?

Yöntem

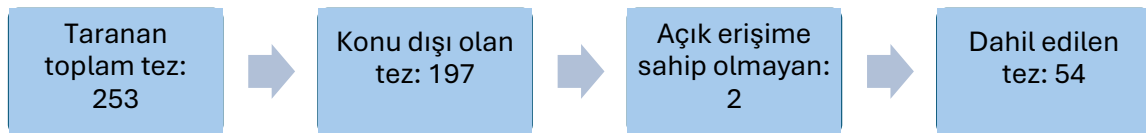
Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel desende tanımlayıcı bir tarama çalışmasıdır ve bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bibliyometri, belirli bir alanda yayınlanan akademik bilimsel çalışmaların istatistiksel yöntemlerle incelenmesi ve raporlanması olarak tanımlanır (Waltman ve van Eck, 2012; Yılmaz, 2021). Bu teknik, araştırılan konuyu sistemli bir biçimde ele almayı sağlar ve ilgili literatürü inceleme olanağı sunar (Ellegaard ve Wallin, 2015). Pritchard (1969) bilimsel belgelerin nicel analizi ve istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmesi anlamına gelen bibliyometri terimini kullanmıştır. Bibliyometrik analiz, bilimsel bir alanda yayınlanmış literatürün incelenmesine nicel bir yaklaşım sağlamaktadır (Aynacı, 2022). Dahası bir araştırma konusunun gelişimini izleme, analiz etme ve basit, anlaşılır haritalarla sunma imkânı sunduğu için tercih edilmektedir (He vd., 2022). Bibliyometrik araştırmalar, akademik verimliliği değerlendirme, önemli bulguları özetleme ve kurum, yıl, dergi, yazar, anahtar kelimeler ile atıf sayısı gibi konularda kapsamlı bilgi sağlama özellikleriyle ön plana çıkmaktadır (Kantek vd., 2019).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini, 2008-2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) arşivine kaydedilen ve öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı farkındalıkları konusunu ele alan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Çalışmaların açık erişim izni olması, katılımcıların öğretmen veya öğretmen adayı olması dahil edilme kriteri olarak belirlenmiştir. 2008 yılından önceki tezlerin açık erişime sahip olmaması nedeniyle, araştırmada yalnızca 2008-2024 yılları arasındaki tezlerle yer verilmiştir. Çalışmada “öğretmen, çocuk istismarı, çocuk ihmali, istismar, ihmâl, farkındalık ve bilgi düzeyi” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır.

Veri tabanı taramaları sonucunda ilgili anahtar kelimelerle, belirtilen yıllar arasında 253 çalışma tespit edilmiştir. Çalışma konusunu karşılamayan 197 tez çalışmaya dahil edilmemiştir. Dahası açık erişime sahip olmayan 2 tez çıkarılmıştır. Sonuç olarak, toplam 54 lisansüstü tez çalışma kapsamına alınmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Veri Belirleme Sürecine İlişkin Akış Şeması

Verileri Toplama Araçları

Araştırmacı, tez arşivindeki çalışmaları dışlanma ve dahil edilme kriterleri doğrultusunda tez inceleme formuna kaydetmiştir. Bu form, benzer metodolojik desene sahip çalışmalar incelenerek (Şimşir Büber vd., 2023; Yılmaz vd., 2021) oluşturulmuştur. Formda tezlerin; yayım yılı, türü, yayımlandığı üniversite, anabilim dalı, örneklem sayısı, ölçüm araçları gibi çeşitli bilgiler yer almaktadır.

Veri Analizi

Veri analizi ve raporlama sürecinde birden fazla yazılım kullanılmıştır. Veri toplama formundan elde edilen veriler, analize uygun şekilde düzenlenerek Jamovi (v.2.6.2.0) programına aktarılmıştır. Bu program aracılığıyla temel betimsel istatistik yöntemleri uygulanmış; frekans dağılımları ve yüzdelik oranlar hesaplanmıştır. Çalışmaya ait grafiklerin oluşturulmasında Microsoft Excel kullanılmıştır. Tezlerin özetleri, sistematik bir şekilde Microsoft Word üzerinde bir araya getirilmiştir. Daha sonra özetlerde sık tekrar eden kelimeleri belirlemek ve kelime bulutu görselleştirmesi oluşturmak amacıyla, çevrim içi bir uygulama olan wordart.com platformuna aktarılmıştır. Elde edilen bulgular, grafik ve tablolarla desteklenerek raporlanmıştır.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Bibliyometrik analizde güvenilirlik ve geçerlilik, analizin bilimsel niteliğini belirleyen önemli kavramlardır (Page vd., 2016). Güvenilirlik, aynı veriler ve metodoloji kullanılarak gerçekleştirilen tekrar analizlerin tutarlı sonuçlar vermesiyle ilişkilidir (Hussain vd., 2023). Geçerlilik ise, analizin bilimsel etkiyi, araştırma eğilimlerini veya incelenen diğer değişkenlerin ilgili yönlerini doğru bir şekilde ölçme ve kapsama kapasitesini ifade etmektedir (Cronbach ve Meehl, 1955).

Bu çalışmada güvenilirlik ve geçerliliği sağlamak adına çeşitli önlemler alınmıştır. Veriler, Türkiye'deki ulusal tezlerin yayımlandığı YÖK Tez veri tabanından toplanmıştır. İlgili tezlerin seçiminde açık ve net bir şekilde tanımlanmış olan dahil etme ve hariç tutma ölçütleri kullanılmıştır. Bu ölçütlerin belirlenmesi, veri setinin sistematik ve nesnel bir şekilde oluşturulmasını sağlamıştır ve analizlerin güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, bu standartların uygulanması, farklı araştırmacıların aynı yöntem ve ölçütleri kullanarak benzer sonuçlara ulaşmalarına olanak tanımaktadır.

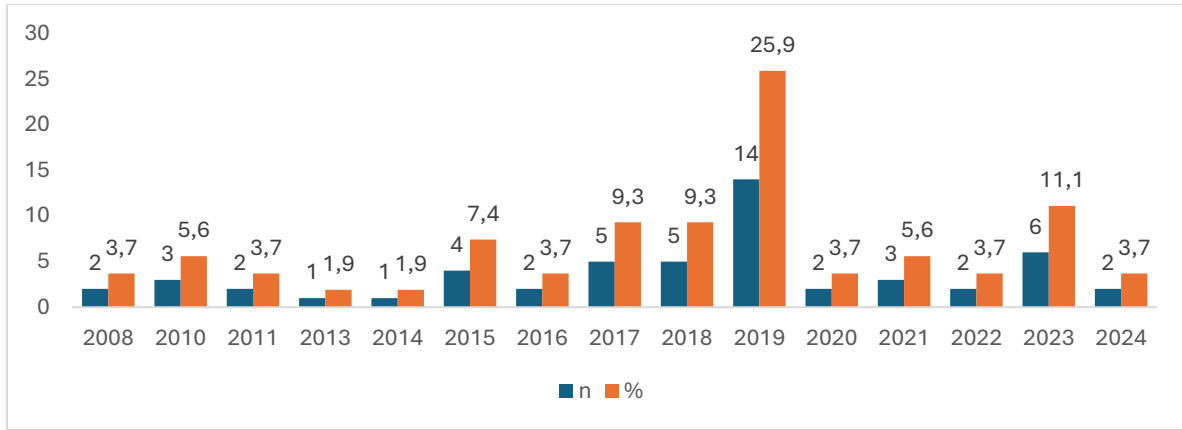
Etik Hususlar

Bu çalışmada kullanılan veriler, geçmişte yayınlanmış, açık erişime sahip tezlerden elde edildiğinden, etik kurul onayı gerekmemektedir.

Bulgular

Bu çalışma, YÖK Tez veri tabanında yayımlanmış lisansüstü tezlerden, “öğretmen, çocuk istismarı, çocuk ihmali, istismar, ihmal, farkındalık ve bilgi düzeyi” anahtar kelimeleri kullanılarak seçilen tezleri içermektedir. İlk çalışmanın 1987 yılında yayımlandığı tespit edilse de açık erişim olmamasından çalışmaya dahil edilememiştir. Bu çalışmada 2008-2024 yılları arasında toplam 54 lisansüstü tezin yayımlandığı tespit edilmiştir. En çok çalışmanın 2019 yılında yayımlandığı saptanmıştır.

Grafik 1. Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 1. Çalışmaların Yayımlandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

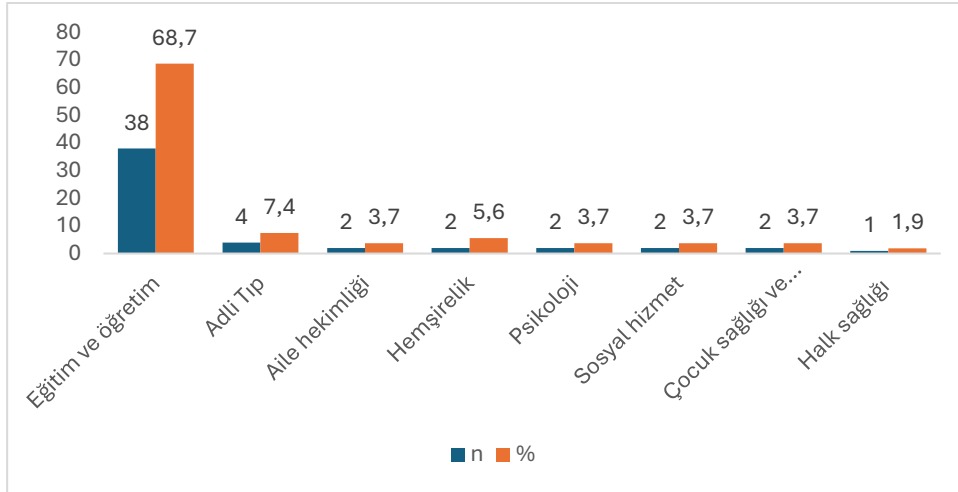
Üniversite İsmi	n	%
Erciyes Üniversitesi	3	5.6%
Gazi Üniversitesi	3	5.6%
Hacettepe Üniversitesi	3	5.6%
Çukurova Üniversitesi	3	5.6%
İstanbul Okan Üniversitesi	3	5.6%
İstanbul Üniversitesi	3	5.6%
Ege Üniversitesi	2	3.7%
Kastamonu Üniversitesi	2	3.7%
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	3.7%
Selçuk Üniversitesi	2	3.7%
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	2	3.7%
Üsküdar Üniversitesi	2	3.7%
Diğer ²	24	45.6%

Çalışmaların yayımlandığı üniversitelere ilişkin dağılım incelendiğinde, belirli üniversitelerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki çalışmalara daha fazla katkıda bulunduğu görülmektedir. Buna göre en fazla çalışmaya katkı sağlayan üniversiteler arasında Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, İstanbul Okan Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi yer almaktadır. Her bir üniversiteden üç çalışma yayımlanmıştır. Diğer kategorisinde belirtilen üniversitelerin her birinden birer yayın yapıldığı tespit edilmiştir.

Genel olarak, çalışmaların belirli üniversiteler üzerinde yoğunlaşmakla birlikte, farklı kurumlar arasında dağılmış olması, çocuk ihmal ve istismarı konusunun geniş bir akademik alanda ele alındığını göstermektedir.

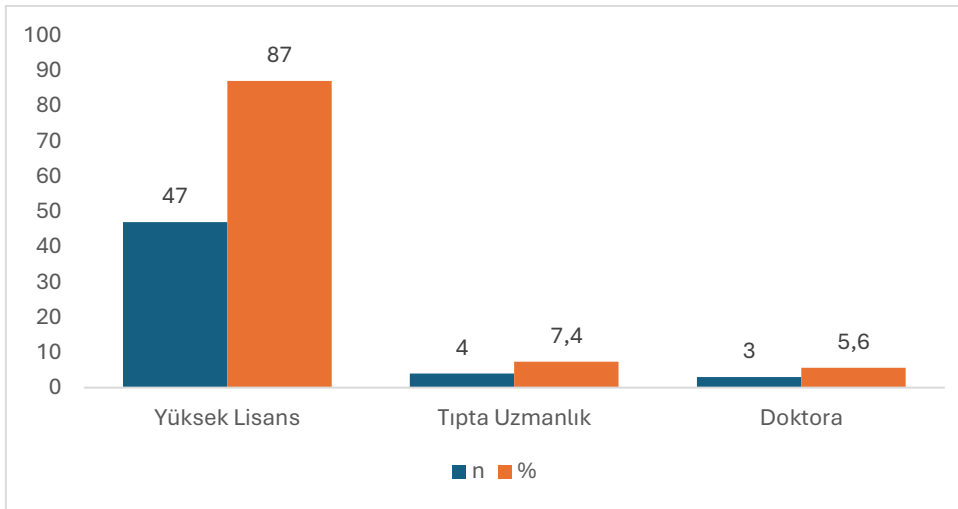
² Afyon Kocatepe Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Amasya Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Çağ Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi

Grafik 2. Tezlerin Alanlarına Göre Dağılımı

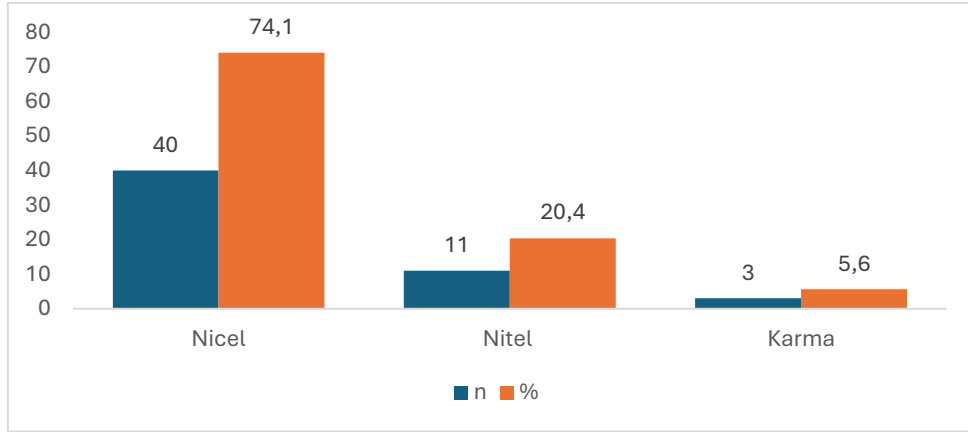
Toplam 54 lisansüstü çalışma yayımlandığı alanlara göre incelendiğinde, en çok lisansüstü tez çalışmasının eğitim ve öğretim alanında (n=38) yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla adli tıp (n=4), sosyal hizmet (n=2), hemşirelik, psikoloji, çocuk sağlığı ve hastalıkları, aile hekimliği (her biri 2 çalışma) ve halk sağlığı (n=1) takip etmektedir.

Grafik 3. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

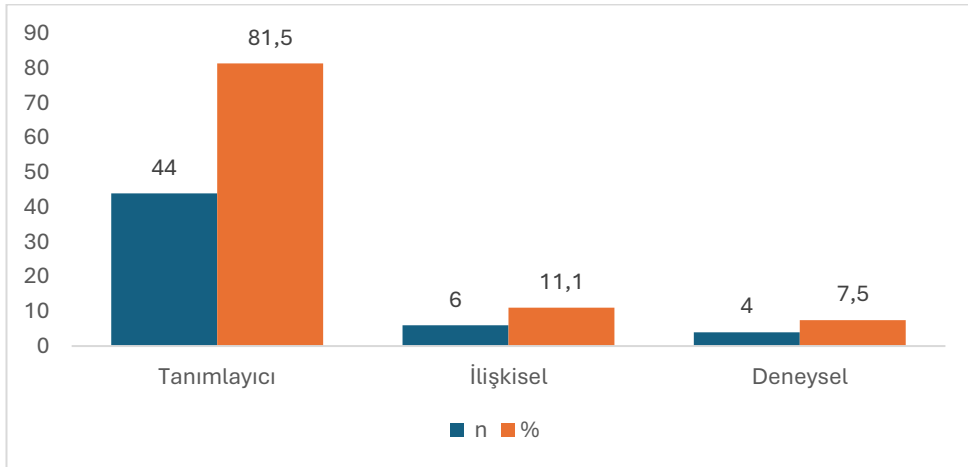
54 lisansüstü çalışmanın akademik düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde, çalışmaların %87'sinin yüksek lisans düzeyinde (n=47) yapıldığı görülmektedir. Tıpta uzmanlık tezlerinin oranı %7,4 (n=4) iken doktora tezleri ise %5,6 (n=3)'dür.

Grafik 4. Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

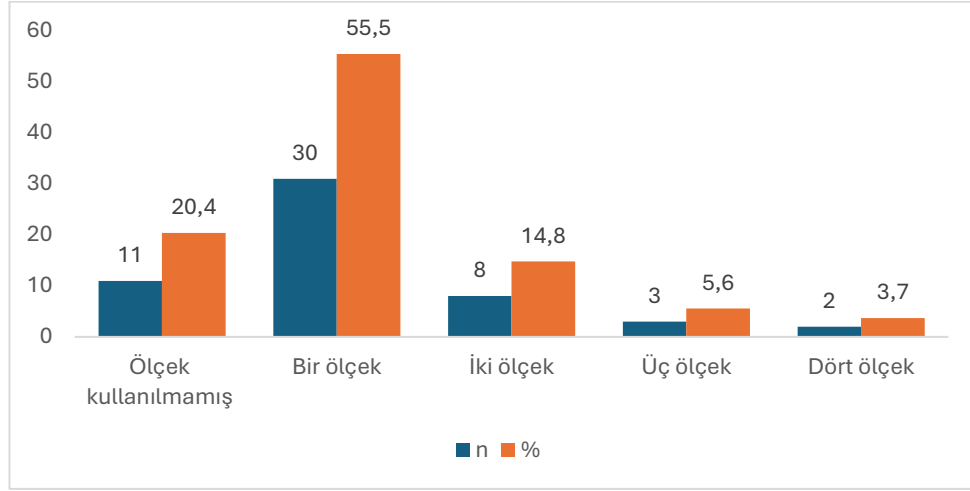
54 lisansüstü çalışmanın araştırma yöntemlerine göre dağılımında, nicel araştırma yöntemlerinin %74,1 (n=40) ile en sık tercih edilen yöntem olduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin %20,4'ünde (n=11) nitel yöntemin kullanıldığı, %5,6'sında (3 çalışma) ise karma yöntemin kullanıldığı saptanmıştır.

Grafik 5. Tezlerin Amacına Göre Dağılımı

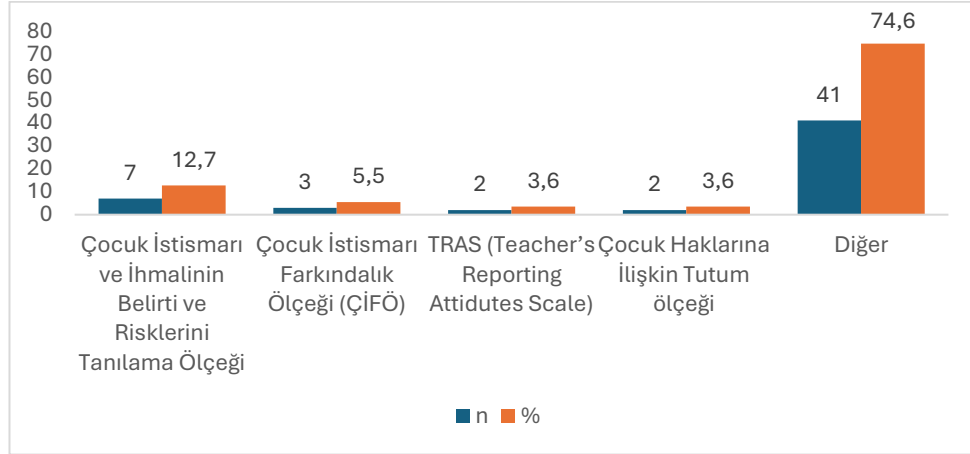
54 lisansüstü çalışmanın amacına göre türleri incelendiğinde, %81,5'inin (n=44) tanımlayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Çalışmaların %11,1'inin (n=6) ilişkisel desende yapıldığı, yalnızca %7,5'inin (n=4) deneysel desende yapıldığı tespit edilmiştir. İlişkisel tarama modeli, birden fazla değişken arasındaki değişimlerin varlığını ve bu değişimlerin derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir.

Grafik 6. Kullanılan ölçek sayılarına göre dağılımı

Çocuk ihmali ve istismarı konusundaki 54 çalışmada kullanılan ölçek sayısına ilişkin veriler incelendiğinde, çalışmaların %55,5'inde (n=30) bir ölçek kullanıldığı görülmektedir. İki ölçek kullanan çalışmalar %14,8 (n=8), üç ölçek kullananlar %5,6 (n=3) ve dört ölçek kullananlar %3,7 (n=2) oranında kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerin %20,4'ünde (n=11) herhangi bir ölçek kullanılmamıştır.

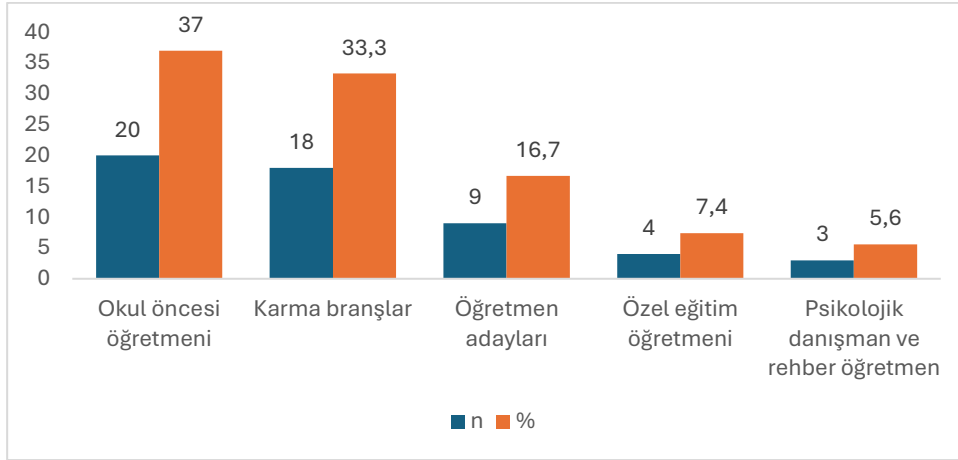
Grafik 7. Tezlerde En Sık Kullanılan İlk 4 Ölçeğin Dağılımı³

Lisansüstü tezlerde kullanılan toplam 55 ölçek incelendiğinde, en sık kullanılan ölçeğin %12,7 (n=7) ile "Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeği" olduğu görülmektedir. Tezlerde kullanılan ölçeklerden %5,5'inin (n=3), "Çocuk İstismarı Farkındalık Ölçeği (ÇİFÖ)" olduğu görülmektedir. "TRAS (Teacher's Reporting Attitudes Scale)" ve "Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği" ise %3,6 (2 çalışma) oranında kullanılmıştır. Ölçeklerden %74,6'sının (n=41) ise 1 kez kullanıldığı görülmüştür.

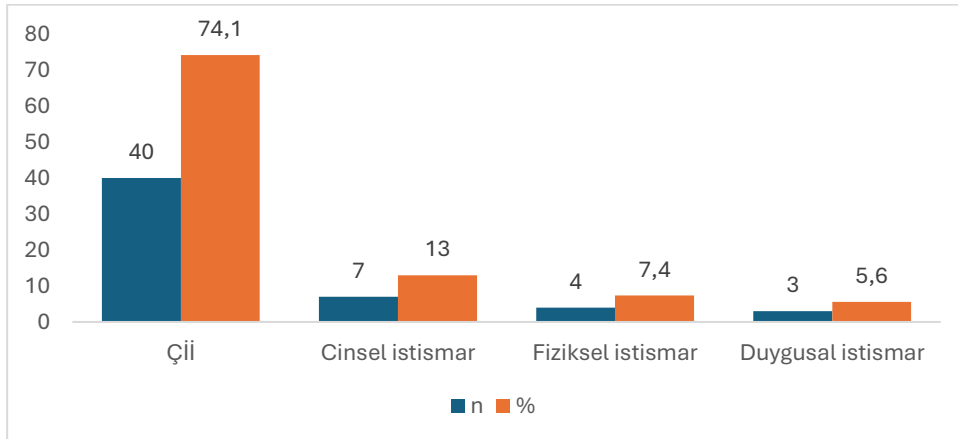
³ Bir tezde birden fazla ölçek kullanılabildiğinden n sayısı örneklem hacmini geçmektedir.

Grafik 8. Örneklemdeki Öğretmenlerin Alanlarına Göre Dağılımı⁴

Grafik 8, tezlerde örneklem olarak dahil edilen öğretmenlerin branşlarına dair veriler sunmaktadır. Buna göre, tezlerde en çok okul öncesi öğretmenlerinin (n=20, %37) yer aldığı çalışmaların yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla karma branşlardaki öğretmenlerin (n=18, %33,3) takip ettiği görülmüştür. Çalışmaların %16,7'si öğretmen adaylarını (n=9), %7,4'ü özel eğitim öğretmenlerini (n=4) ve %5,6'sında psikolojik danışman ve rehber öğretmenler (n=3) yer almıştır.

Grafik 9. Tezlerin odak konularına ilişkin dağılımı

Grafik 9'da lisansüstü tezlerin hangi alanlara odaklandığına dair bilgiler bulunmaktadır. Buna göre tezlerin büyük bir kısmının genel bir başlık olan "çocuk ihmal ve istismarı" konusuna odaklandığı (n=40, %74,1) görülmektedir. Diğer tezlerin ise cinsel istismar (n=7, %13), fiziksel istismar (n=4, %7,4) ve duygusal istismar (n=3, %5,6) gibi daha spesifik konuları ele aldığı anlaşılmaktadır.

⁴ Karma branşlar; Türkçe, matematik, fizik, kimya, biyoloji vb. branşların tümünü kapsamaktadır. Araştırmacılar özellikle bir branş seçmemişlerdir.

Tablo 2. Sözcük Tekrar Sayıları

Sözcük	Tekrar sayısı
Çocuk	373
İstismar	275
Öğretmen	267
İhmal	172
Eğitim	170
Okul	155
Cinsel	103
Farkındalık	59

Lisansüstü çalışmaların özetlerinde en sık tekrar eden kelimeler incelenmiştir. Buna göre en fazla tekrardan eden kelimenin "çocuk" (373 kez) olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla "istismar" (275 kez), "öğretmen" (267 kez), "ihmal" (172 kez), "eğitim" (170 kez), "okul" (155 kez), "cinsel" (103 kez) ve "farkındalık" (59 kez) takip etmektedir. Bu terimler, lisansüstü tezlerin odak noktalarının ve temel kavramlarının bir göstergesi olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 2. Çalışmaların özetlerine dair kelime bulutu ve kelimelerin tekrar sayısı

Kaynak: wordart.com adresinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, 2008-2024 yılları arasında YÖK Tez veri tabanında yayımlanan, öğretmenlerin Çİİ konusundaki farkındalık düzeylerini inceleyen 54 lisansüstü tezin bibliyometrik analizini sunmaktadır. 2008-2024 yılları arasında yapılan analizler, her yıl ortalama üç lisansüstü tezin yayımlandığını göstermektedir. Ancak 2019 yılında bu sayının yaklaşık beş katına çıkması dikkat çekici bir bulgudur. Bu sonucun birkaç nedeni olabilir. Birincisi Yükseköğretim Kurulu'nun 2016 yılında yaptığı düzenleme, tez sürelerinin sınırlandırılmasına yönelik önemli bir değişiklik getirmiştir. Bu düzenleme kapsamında,

yüksek lisans çalışmalarının en fazla altı yarıyılta tamamlanması, aksi halde öğrencinin ilişkisinin kesilmesi hükme bağlanmıştır (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, 2016). Bu çerçevede, 2019 yılındaki tez tamamlama oranlarındaki artış, düzenleme öncesinde kayıtlı olan birçok öğrencinin tezlerini belirtilen süre içerisinde tamamlamasıyla ilişkili olabilir. Lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik incelemeler de (Şimşir Büber vd., 2023; Aynacı, 2022) 2019 yılında yayımlanan tez sayılarındaki artışın YÖK'ün aldığı karar ile ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Konuya ilişkin tez sayılarındaki artışın diğer nedenlerinden birisi, toplumsal değerlerde yaşanan yozlaşma, aile içi ilişkilerdeki zayıflamalar ve sosyoekonomik faktörlerin etkisiyle Çİİ sorununun giderek daha fazla gündeme gelmesiyle de ilişkilendirilebilir (Gilbert vd., 2009; Hillis vd., 2016). Çİİ, yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplumun genelini etkileyen geniş kapsamlı bir sorun olarak nitelendirilmektedir (Lemaigre vd., 2017). Bu durum, bireysel çabaların ötesinde, multidisipliner bir yaklaşımı gerektiren topyekûn bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Özellikle öğretmenler, çocukların günlük yaşamlarında en çok etkileşimde bulundukları profesyoneller arasında yer aldıkları için Çİİ'nin erken fark edilmesi ve önlenmesi konusunda bu ekibin önemli birer parçalarını oluşturmaktadırlar (Dilsiz ve Mağden, 2015). Bu bağlamda, öğretmenlerin Çİİ konusundaki bilgi ve farkındalıklarını artırma gereksinimi, bu alanda gerçekleştirilen akademik çalışmaların artışının önemli nedenlerinden biri olabilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, Çİİ konusundaki çalışmalar belirli üniversitelerde yoğunlaşmıştır. Erciyes Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi gibi kurumlar, bu alanda üçer çalışma yayımlayarak dikkati çekmektedir. Şimşir Büber ve arkadaşlarının (2023) çocuk cinsel istismarı konusunda sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik incelemelerini yaptıkları çalışmada sırasıyla "Hacettepe, Ankara, Gazi, Selçuk ve İstanbul Üniversiteleri" gibi üniversitelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum, söz konusu üniversitelerin konuyla ilgili akademik ilgilerini ve bu alanda yapılacak çalışmalara verdiği öneme işaret etmektedir. Dahası çalışmamız sonuçlarında göre diğer kategorisindeki üniversitelerin de (n=24) çalışmalara katkı sağlaması, konunun yaygınlık kazandığının bir göstergesi olabilir.

Çalışmamızın sonuçları tezlerin büyük bir bölümünün eğitim ve öğretim alanında yoğunlaştığını göstermektedir. Çalışmanın amacı, konusu ve örnekleme gereği bu bulgusu beklenen bir sonuçtur. Ancak adli tıp, sosyal hizmet ve sağlık gibi farklı alanlardan araştırmacıların öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali farkındalığını incelemesi dikkat çekicidir. Farklı akademik disiplinlerden araştırmacıların çalışmaları Çİİ konusunda eğitimcilerin önemli bir konumda olduğuna işaret etmektedir (Bozgun ve Pekdoğan, 2018; Bryant ve Baldwin, 2010; Oksal vd. 2024). Bu durum, konunun yalnızca eğitimle sınırlı olmadığını; sağlık, hukuk ve sosyal hizmet gibi disiplinlerle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, eğitimcilerin bu konudaki rol ve öneminin farklı disiplinler tarafından da fark edildiğine işaret etmektedir.

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmalara bakıldığında, büyük bir kısmının nicel araştırma yöntemleriyle yapıldığı (Aksel ve Yılmaz Irmak, 2015; Bülbül vd., 2015; Sağır ve Gözler, 2013), buna karşın daha az sayıda nitel çalışmanın olduğu (Bozgun ve Pekdoğan, 2018; Erdoğan ve Aslan, 2020) görülmektedir.

Çalışmamızın sonuçları tezlerde en sık tercih edilen yöntemin nicel yöntem olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlarımızın literatürdeki genel eğilimle paralellik gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda çalışmamız, nicel çalışmaların öğretmenlerin farkındalık düzeylerini ortaya koymada önemli bir rol oynadığını kabul etmekle birlikte, bu alandaki nitel çalışmaların artırılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Nitel araştırmalar, öğretmenlerin deneyimlerini daha derinlemesine inceleme fırsatı sunması yönüyle literatüre zenginlik katacaktır.

Akademik araştırmaların, temel amaçlarına, zaman dilimlerine ve sonuçların kullanım alanlarına göre farklı kategorilere ayrılarak sınıflandırılacakları belirtilmektedir (Bingöl Üniversitesi, 2024). Amaçlarına göre ise genellikle tanımlayıcı, ilişkisel ve deneysel olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadırlar (Özdemir, 2008). Tanımlayıcı araştırmalar, mevcut durumları, olayları veya olguları detaylı bir şekilde betimlemeyi amaçlayan çalışmalardır. İlişkisel araştırmalar ise, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi incelemeye odaklanmaktadır (Bekman, 2022). Deneysel araştırmalar, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadırlar. Bu çalışma tezlerin büyük bir kısmının tanımlayıcı tipte olduğunu (%81,5) ortaya koymuştur. Çalışmamızın sonuçlarıyla uyumlu olarak, Çİİ konusunda öğretmenlerin farkındalık seviyelerine odaklanan çalışmaların da (Bacıoğlu ve Kaya, 2020; Duman vd., 2024; Sağır ve Gözler, 2013; Yaşar ve Şenol, 2015) büyük bir bölümünün tanımlayıcı tipte olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın sonuçları, lisansüstü tezlerde en fazla okul öncesi öğretmenlerin araştırma grubunda yer aldığını ortaya koymaktadır. Literatürde okul öncesi öğretmenlerin, küçük yaşlardaki çocuklarla sürekli etkileşim halinde olmaları ve bu çocukların gelişim süreçlerini yakından gözlemleyebilmeleri nedeniyle ön planda oldukları vurgulanmaktadır (Tatlıcalı ve Berkmen, 2017; Turhan vd., 2024). Ancak, veriler Çİİ yalnızca okul öncesi dönemle sınırlı kalmayan ve tüm yaş gruplarını kapsayan bir sorun olduğuna işaret etmektedir (Büber vd., 2023; Oksal vd., 2024). Çalışmamızın sonuçları, Çİİ konusunda yalnızca okul öncesi değil, ilköğretim, ortaokul ve lise düzeyindeki öğretmenlerin de araştırma kapsamına alınması gerekliliğinin ve bu gruplara yönelik akademik çalışmaların artırılmasının önemini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, öğretmenlerin Çİİ konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerini inceleyen çalışmaların artırılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Çalışma lisansüstü tezlerin çoğunlukla okul öncesi öğretmenler üzerine yazıldığını göstermiştir. Ancak Çİİ tüm yaş gruplarındaki çocukları etkileyen bir sorun olduğundan; branş öğretmenleri, sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ve psikolojik danışman ve rehberlik öğretmenlerin de dahil olduğu çalışmaların artırılması gerekmektedir. Özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmenler gibi daha az temsil edilen grupların da dahil edildiği tezlerin sayısının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen ve öğretmen adayları üzerine yapılan çalışmalar; Çİİ konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeylerin istenilen seviyede olmadığına işaret etmektedir (Bacıoğlu ve Kaya, 2020; Bülbül vd., 2019; Pesen ve Epçayan, 2021; Sağır ve Gözler, 2013). Konu hakkında belirli aralıklarla eğitim programı, seminer, konferans ve sempozyum düzenlenmesinin öğretmen ve öğretmen adaylarının farkındalık seviyelerine olumlu katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Dilsiz ve Mağden, 2015; Yıldız vd., 2017). Bu doğrultuda, öğretmenlerin Çİİ'ye yönelik farkındalıklarını artırmaya yönelik eğitim programlarının etkinliğini inceleyen tez

çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Bu tür çalışmalar, eğitim politikalarının geliştirilmesine ve uygulamaya yönelik daha kapsamlı çözümler sunabileceklerdir.

Bu çalışma lisansüstü tezlerde çoğunlukla nicel yöntemin kullanıldığını ortaya koymuştur. Nitel araştırmalar, öğretmenlerin Çİİ farkındalıklarının yanı sıra deneyimlerine, gözlem ve görüşlerine odaklanabilir. Bulgular nitel ve karma yöntemli araştırmaların çeşitliliğinin artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dahası bu çalışmaların sayısının artırılması daha kapsamlı ve genellenebilir sonuçların elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Tanımlayıcı çalışmalar, Çİİ gibi önemli sorunların tespit edilmesi ve boyutlarının anlaşılmasında oldukça önemli yere sahiptirler. Ancak, bu sorunun tanımlanmasının ardından, sorunun ortadan kaldırılabilmesi için daha ileri düzeyde ve derinlemesine çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, Çİİ konusundaki farkındalık düzeylerinin öğretmenlerin tutumları, davranışları ve eğitim ortamları üzerindeki etkilerini inceleyen ilişkisel ve deneysel çalışmaların önem artmaktadır. Bu tür araştırmaların artırılması ve desteklenmesi, Çİİ ile mücadelede daha etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Etik Kurul Onayı

“Türkiye’de Çocuk İhmali ve İstismarı: Öğretmen Farkındalığına İlişkin Tezlerin Bibliyometrik Analizi” isimli çalışmada kullanılan veriler, geçmişte yayınlanmış, açık erişime sahip tezlerden elde edildiğinden, etik kurul başvurusunda bulunulmamıştır.

Katkı Beyan Oranı

Araştırmaya tüm yazarlar eşit oranda katkı sunmuştur.

Kaynakça

- Aksel, Ş., & Yılmaz Irmak, T. (2015). Çocuk cinsel istismarı konusunda öğretmenlerin bilgi ve deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 373–391. <https://doi.org/10.12984/eed.60194>
- Aynacı, C. (2022). Sosyal sermayenin akademik yolculuğu: "YÖK-Tez" örnekleminde bibliyometrik bir analiz. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 42-57. <https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2022.8.1.04>
- Bacıoğlu, S. D., & Kaya, Z. (2020). Öğretmen adaylarının çocuk istismar ve ihmeline ilişkin bilgi düzeyleri ile çocuğa yönelik cinsel istismarı bildirme tutumlarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 894-925. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.751858>
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: İlişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 238-258. <https://doi.org/10.54707/meric.1143322>
- Bingöl Üniversitesi. (2024). *Araştırma yöntem ve tekniklerinin seçimi*. Bingöl Üniversitesi. <https://www.bingol.edu.tr/media/205521/sayt-bolum9-Arastirma-Yontem-ve-Tekniklerinin-Secimi.pdf>

- Bozgun, K., & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/578391>
- Bryant, J. K., & Baldwin, P. A. (2010). School counsellors' perceptions of mandatory reporter training and mandatory reporting experiences. *Child Abuse Review*, 19(3), 172-186. <https://doi.org/10.1002/car.1099>
- Büber, Ö., Oksal, H., & Alnak, A. (2023). Çocuk izlem merkezine başvuran vakaların incelenmesi: Bir merkezin 5 yıllık deneyimi. *Adli Tıp Dergisi*, 37(1), 12-18. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2735691>
- Bülbül, K., Çakıcı, A. B., & Türkkan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilgi ve risk tanıma düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 4(2), 127-144. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/887814>
- Cronbach, L. J., & Meehl, P. E. (1955). Construct validity in psychological tests. *Psychological Bulletin*, 52(4), 281-302. <https://doi.org/10.1037/h0040957>
- Dilsiz, H., & Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 678-694. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88905>
- Doğan, Ü., & Culha, A. (2023). Öğretmen iyi oluşu ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 1614-1631. <https://doi.org/10.51460/baebd.1293566>
- Duman, N., Adıgüzel, B., Hüseyinoğlu, E., & Kaplan, C. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinde çocuk ihmal ve istismarını tanıma. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies*, 20(20), 205-215. https://tidsad.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1380861295_1663%20Nesrin%20DUMAN.pdf&key=30818
- Duman, S. N., & Taş, İ. D. (2024). Öğretmen adayları öz-yeterliği araştırmalarına ilişkin bibliyometrik analiz çalışması. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 242-268. <https://doi.org/10.30855/gjes.2024.10.02.004>
- Easton, S. D., Saltzman, L. Y., & Willis, D. G. (2014). "Would you tell under circumstances like that?": Barriers to disclosure of child sexual abuse for men. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 460. <https://doi.org/10.1037/a0034223>
- Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? *Scientometrics*, 105, 1809-1831. <https://link.springer.com/article/10.1007/S11192-015-1645-Z>
- Erdoğan, Y., & Aslan, D. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 104-132. DOI: 10.17860/mersinefd.629158
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*,

- 373(9657), 68-81. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(08\)61706-7/abstract](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(08)61706-7/abstract)
- He, T., Wu, Z., Zhang, X., Liu, H., Wang, Y., Jiang, R., ... & Yang, C. (2022). A bibliometric analysis of research on the role of BDNF in depression and treatment. *Biomolecules*, 12(10), 1-13. <https://doi.org/10.3390/biom12101464>
- Hillis, S., Mercy, J., Amobi, A., & Kress, H. (2016). Global prevalence of past-year violence against children: A systematic review and minimum estimates. *Pediatrics*, 137(3), e20154079. <https://doi.org/10.1542/peds.2015-4079>
- Hussain, N., Zakuan, N., Yaacob, T. Z., Hashim, H. I. C., & Hasan, M. Z. B. (2023). Green human resource management for organization sustainability: A bibliometric analysis. *International Journal of Professional Business Review*, 8(7), Article 105. <https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i7.105>
- İmdat Derneği. (2021, Mayıs 20). Çocukta fiziksel şiddet raporu. *İmdat Derneği*. https://imdat.org/media/raporlar/Cocukta_Fiziksel_Siddet_Raporu_-_20_May%C4%B1s_2021.pdf
- Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual Review of Psychology*, 65(1), 159-185. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115030>
- Karal, E., & Atak, H. (2022). Çocukluk çağı ruhsal travmaları üzerine kavramsal bir çalışma. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 82-103. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2412928>
- Kenny, M. C. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28(12), 1311-1319. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.06.010>
- Lemaigre, C., Taylor, E. P., & Gittoes, C. (2017). Barriers and facilitators to disclosing sexual abuse in childhood and adolescence: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 70, 39-52. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.009>
- Moss, C., Smith, S. J., Kim, K., Hua, N., Noronha, N., Kavenagh, M., & Wekerle, C. (2023). A global systematic scoping review of literature on the sexual exploitation of boys. *Child Abuse & Neglect*, 142, 106244. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106244>
- Nation, A., Pacella, R., Monks, C., Mathews, B., & Meinck, F. (2023). Prevalence of violence against children in the United Kingdom: A systematic review and meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 146, 106518. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106518>
- Oksal, H., Tunagür, M. T., Cincioğlu, E., & Büber, Ö. (2024). Factors facilitating and delaying disclosure and reporting of child sexual abuse: Insights from forensic interviews. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 35(6), 900-918. <https://doi.org/10.1080/14789949.2024.2388270>
- Özdemir, A. (2008). *Yönetim biliminde ileri araştırma yöntemleri ve uygulamalar*. Beta Yayınları.
- Page, M. J., Forbes, A., Chau, M., Green, S. E., & McKenzie, J. E. (2016). Investigation of bias in meta-analyses due to selective inclusion of trial effect estimates: Empirical study. *BMJ Open*, 6(4), e011863. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-011863>

- Pekdoğan, S. (2016). Annelerin istismar potansiyellerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 425-441. <https://doi.org/10.12984/egeefd.280752>
- Pesen, A., & Epçaçan, U. (2021). Öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve risk tanıma düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 121-140. <https://doi.org/10.33417/tsh.775148>
- Pirdehghan, A., Vakili, M., Rajabzadeh, Y., & Puyandehpour, M. (2015). Child abuse and neglect epidemiology in secondary school students of Yazd Province, Iran. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 9(4), e2256. <https://doi.org/10.17795/ijpbs-2256>
- Resmî Gazete. (2016, Nisan 20). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği (Sayı: 29690). T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://www.mevzuat.gov.tr>
- Sağır, M., & Gözler, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102. <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/243886/makaleler/3/5/arastirmax-sinif-ogretmenlerinin-cocuk-istismari-ihmaline-yonelik-gorusleri-farkindalik-duzeyleri.pdf>
- Sever, M., & Allahverdi, F. Z. (2023). Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar nedeniyle travma sonrası stres bozukluğu yaşayan bireylere özgü etkili psikolojik tedaviler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 1278-1307. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1282604>
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: A meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48(1), 345-355. <https://doi.org/10.1007/s00127-012-0549-y>
- Şimşir Büber, S., Kutlu, İ., & Büber, Ö. (2024). 2004-2022 yılları arasında sosyal bilimler alanında yapılmış çocuk cinsel istismarı konulu lisansüstü tezlerinin bibliyometrik analizi. *Kesit Akademi*, 9(34), 332-349. <https://doi.org/10.29228/kesit.68037>
- Tatlıcalı, E., & Berkmen, B. (2017). Examination of pre-school teacher candidates: Knowledge and awareness levels for emotional neglect/abuse. *International Journal of Educational Sciences*, 19(2-3), 181-189. <https://doi.org/10.1080/09751122.2017.1393962>
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74. <https://core.ac.uk/download/pdf/25838357.pdf>
- Turhan, Z., Demir, A., & Karadağ, F. (2024). Perspectives and experiences of preschool teachers in preventing and intervening child abuse and neglect. *Journal of Public Child Welfare*, 18(5), 996-1017. <https://doi.org/10.1080/15548732.2023.2282536>
- Türkkan, T., Odacı, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmali anlamak: Ekolojik bir yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709-728. <https://doi.org/10.33417/tsh.847467>

- UNICEF. (2010). Türkiye'de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması: Özet raporu. UNICEF. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i-%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010>
- Waltman, L., & van Eck, N. J. (2012). A new methodology for constructing a publication-level classification system of science. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 63(12), 2378-2392. <https://doi.org/10.1002/asi.22748>
- Yaşar, M., & Şenol, B. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(2), 228-241. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88860>
- Yıldırım Sarı, H., Ardahan, E., & Öztornacı, B. Ö. (2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son 10 yılda yapılan sistematik derlemeler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(44), 60-80. <https://doi.org/10.17066/pdrd.21583>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490. <https://doi.org/10.33206/mjss.791537>
- Yılmaz, S. (2019). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşleri. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 12-25. <https://bayburt.edu.tr/tr/sevda-yilmaz/makale>
- Yorulmaz, Y. İ. (2023). Öğretmen güçlendirme konusunda yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi (1985-2022). *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 45-62. https://inesjournal.com/?makale_id=72052
- Yüksel, A., & Baltaş, E. (2020). Çocuk istismarı: Psiko-sosyal etkileri ve öğretmenlerin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(3), 221-235. <https://doi.org/10.1358/tpd.2020.36.3.03>
- Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78. <https://l24.im/cL21jk>